

Roman Brilej, Barbara Kušar

alfa

Geometrijski liki in telesa

Zbirka nalog za matematiko v
srednjem strokovnem izobraževanju

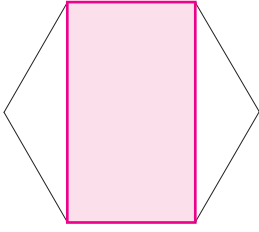
Ljubljana 2014

Kazalo

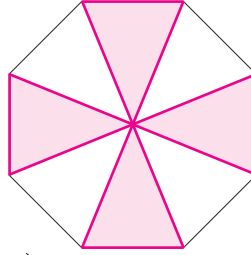
1 Geometrijski liki	5
1.1 Večkotniki	6
1.2 Razreševanje trikotnika	47
1.3 Krog	68
1.4 Naloge za ponavljanje	81
2 Geometrijska telesa	85
2.1 Prizma	86
2.2 Piramida	114
2.3 Valj	132
2.4 Stožec	139
2.5 Krogla	150
2.6 Naloge za ponavljanje	158
Rešitve	161

103. Izračunaj ploščino osenčenega lika, če meri stranica a ustreznega pravilnega večkotnika 10 cm:

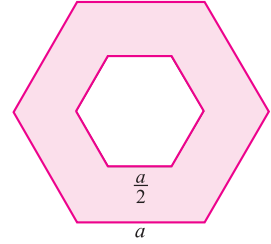
a)

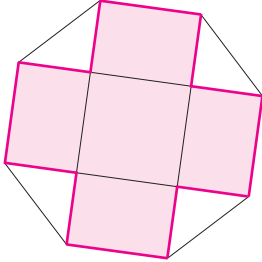
b)

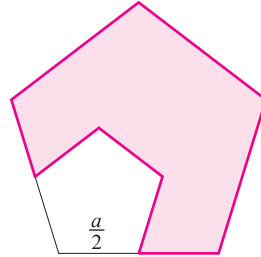
c)

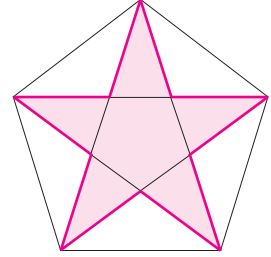
d)

e)

f)

*104. Pravilnemu n -kotniku včrtamo še en pravilni n -kotnik, tako da povežemo razpolovišča stranic prvotnega. Poišči razmerje ploščin obeh n -kotnikov za:

a) $n = 3$

b) $n = 4$

c) $n = 6$

d) $n = 12$

1.2 Razreševanje trikotnika

Heronov obrazec

$$s = \frac{a + b + c}{2} \quad (\text{polovični obseg})$$

$$S = \sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)}$$

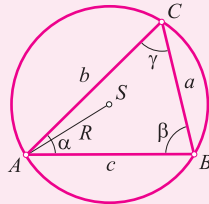
Polmer trikotniku očrtanega kroga

$$R = \frac{a}{2 \sin \alpha} = \frac{b}{2 \sin \beta} = \frac{c}{2 \sin \gamma}$$

$$R = \frac{abc}{4S}$$

Enakostranični trikotnik:

$$R = \frac{2}{3}v = \frac{a\sqrt{3}}{3}$$

Sinusni izrek

$$\frac{a}{\sin \alpha} = \frac{b}{\sin \beta} = \frac{c}{\sin \gamma}$$

Kosinusni izrek

$$a^2 = b^2 + c^2 - 2bc \cos \alpha$$

$$b^2 = a^2 + c^2 - 2ac \cos \beta$$

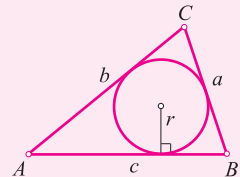
$$c^2 = a^2 + b^2 - 2ab \cos \gamma$$

Polmer trikotniku včrtanega kroga

$$r = \frac{S}{s}$$

Enakostranični trikotnik:

$$r = \frac{1}{3}v = \frac{a\sqrt{3}}{6}$$

Heronov obrazec

Zgledi

1. Izračunaj ploščino trikotnika s stranicami $a = 11$ cm, $b = 20$ cm, $c = 13$ cm.
Rešitev: Ploščina trikotnika s stranicami a , b in c je:

$$S = \sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)}$$

S črko s smo označili polovični obseg trikotnika:

$$s = \frac{a+b+c}{2}$$

To formulo za izračun ploščine imenujemo Heronov obrazec. Najprej izračunajmo s :

$$s = \frac{a+b+c}{2} = \frac{11+20+13}{2} = 22 \text{ cm}$$

Tako je ploščina:

$$\begin{aligned} S &= \sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)} = \sqrt{22(22-11)(22-20)(22-13)} = \\ &= \sqrt{22 \cdot 11 \cdot 2 \cdot 9} = \sqrt{2 \cdot 11 \cdot 11 \cdot 2 \cdot 9} = \sqrt{2^2 \cdot 11^2 \cdot 3^2} = \\ &= 2 \cdot 11 \cdot 3 = 66 \text{ cm}^2 \end{aligned}$$

Seveda bi lahko zgornje računanje opravili z računalom, vendar smo kljub temu pokazali malo računske spretnosti.

2. Izračunaj dolžino najkrajše višine v v trikotniku s stranicami $a = 1{,}7$ m, $b = 2{,}6$ m, $c = 2{,}5$ m.

Rešitev: Višina nastopa v obrazcu za ploščino trikotnika:

$$S = \frac{1}{2}av_a = \frac{1}{2}bv_b = \frac{1}{2}cv_c$$

Ker lahko ploščino trikotnika izračunamo s Heronovim obrazcem, bomo nato iz ene izmed gornjih formul izračunali še višino. Najprej izračunajmo ploščino trikotnika. Polovični obseg trikotnika je:

$$s = \frac{a+b+c}{2} = \frac{1{,}7+2{,}6+2{,}5}{2} = 3{,}4 \text{ m}$$

Tako je ploščina:

$$\begin{aligned} S &= \sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)} = \\ &= \sqrt{3{,}4(3{,}4-1{,}7)(3{,}4-2{,}6)(3{,}4-2{,}5)} = 2{,}04 \text{ m}^2 \end{aligned}$$

Sedaj razmislimo, katera višina je najkrajša. Ker je produkt stranice in višine na njo enak dvojni ploščini, torej pri danem trikotniku konstanten, je najkrajša

Ploščina trikotnika je:

$$S = \frac{1}{2}ab \sin \gamma = \frac{1}{2} \cdot 3 \cdot 35 \dots \cdot 4 \cdot 02 \dots \cdot \sin 57^\circ \doteq 5 \cdot 67 \text{ cm}^2$$

Naloge

132. Izračunaj tretjo stranico v trikotniku s podatki:

- a) $a = 8 \text{ cm}$, $c = 7 \text{ cm}$, $\beta = 120^\circ$ b) $a = b = 1 \cdot 4 \text{ m}$, $\gamma = 58^\circ$
 c) $b = 12 \text{ dm}$, $c = 20 \text{ dm}$, $\alpha = 34^\circ 40'$ d) $b = 12 \cdot 8 \text{ m}$, $c = 14 \cdot 2 \text{ m}$, $\alpha = 100^\circ 30'$

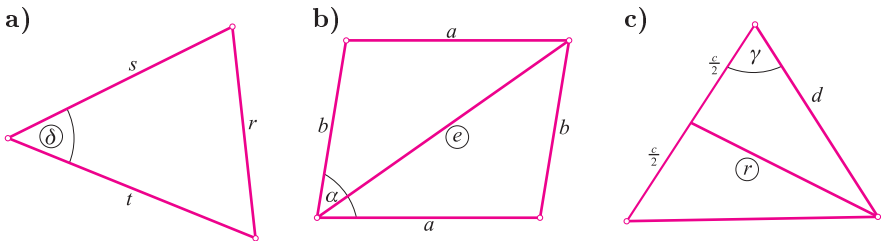
133. Na minuto natančno izračunaj največji in najmanjši kot v trikotniku s stranicami:

- a) $a = 6 \text{ cm}$, $b = 8 \text{ cm}$, $c = 10 \text{ cm}$ b) $a = 12 \cdot 8 \text{ m}$, $b = 8 \cdot 2 \text{ m}$, $c = 6 \cdot 3 \text{ m}$
 c) $a = 7 \text{ cm}$, $b = 8 \text{ cm}$, $c = 9 \text{ cm}$ d) $a = 240 \text{ cm}$, $b = 12 \text{ dm}$, $c = 1 \cdot 8 \text{ m}$
 e) $a = 11 \cdot 2 \text{ m}$, $b = 10 \cdot 8 \text{ m}$, $c = 9 \cdot 6 \text{ m}$ f) $a = 2 \text{ cm}$, $b = 6 \text{ cm}$, $c = 3 \text{ cm}$

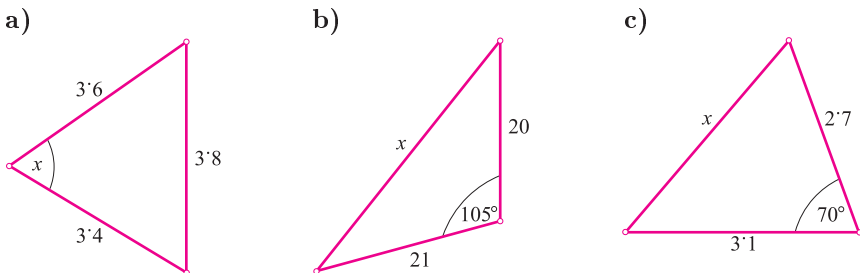
134. Kolikšen je obseg trikotnika z danima stranicama in kotom med njima:

- a) $a = 8 \text{ cm}$, $b = 5 \text{ cm}$, $\gamma = 60^\circ$ b) $b = c = 2 \cdot 5 \text{ dm}$, $\alpha = 45^\circ$
 c) $a = 11 \cdot 88 \text{ m}$, $c = 105 \cdot 52 \text{ m}$, $\beta = 138^\circ 30'$

135. Zapiši izrek za računanje obkrožene stranice oziroma kota:

136. Izračunaj kot oziroma stranico x , če so mere zapisane v centimetrih:

137. V trikotniku poznamo stranici $a = 10 \cdot 4 \text{ m}$ in $b = 14 \text{ m}$, višina na a pa meri $12 \cdot 5 \text{ m}$. Koliko meri kot γ in koliko stranica c ?

138. Koliko meri težiščnica na stranico a v trikotniku s podatki:

- a) $a = 12 \text{ cm}$, $b = 10 \text{ cm}$, $\gamma = 78^\circ$ b) $a = 4 \text{ cm}$, $b = 3 \text{ cm}$, $\gamma = 62^\circ$
 c) $a = 12 \text{ m}$, $c = 16 \text{ m}$, $\beta = 45^\circ$ d) $a = 0 \cdot 4 \text{ dm}$, $c = 0 \cdot 5 \text{ dm}$, $\beta = 110^\circ$

139. Kolikšna je dolžina težiščnice na stranico c v trikotniku s stranicami:

- a) $a = 8 \text{ cm}$, $b = 6 \text{ cm}$, $c = 10 \text{ cm}$ b) $a = 5 \text{ m}$, $b = 3 \text{ m}$, $c = 4 \text{ m}$
 c) $a = 24 \text{ dm}$, $b = 15 \text{ dm}$, $c = 18 \text{ dm}$ d) $a = 5 \cdot 4 \text{ m}$, $b = 4 \cdot 7 \text{ m}$, $c = 3 \cdot 6 \text{ m}$

140. V deltoиду oklepata stranici a in b kot α . Izračunaj dolžini obeh diagonal v deltoиду, če je:

- a) $a = 3.5$ cm, $b = 7.5$ cm, $\alpha = 135^\circ$ b) $a = 6$ m, $b = 4$ m, $\alpha = 70^\circ$
 c) $a = 1$ m, $b = 0.8$ m, $\alpha = 115^\circ$ d) $a = 12$ cm, $b = 7$ cm, $\alpha = 86^\circ$

141. Izračunaj dolžini diagonal paralelograma s podatki:

- a) $a = 12.5$ m, $b = 10.2$ m, $\alpha = 50^\circ$ b) $a = 10$ m, $b = 8$ m, $\alpha = 55^\circ$
 c) $a = 24$ cm, $b = 15$ cm, $\beta = 118^\circ$ d) $a = 8.5$ dm, $b = 10.4$ dm, $\beta = 77^\circ$

142. V trikotniku meri stranica $c = 12$ cm, kot $\gamma = 120^\circ$. Koliko merita stranici a in b , če sta v razmerju:

- a) 3 : 4   b) 4 : 1   c) 1 : 2

143. Določi dolžini diagonal v trapezu z danimi podatki:

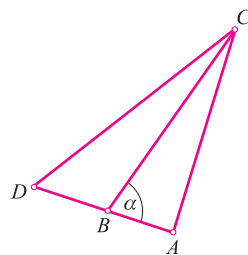
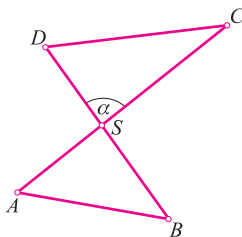
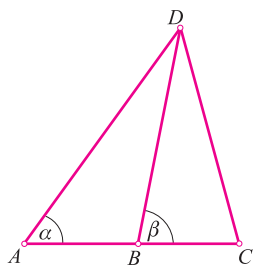
- a) $a = 1$ m, $b = 7$ dm, $c = 6$ dm, $\beta = 80^\circ$
 b) $a = 16$ cm, $b = 5$ cm, $c = 10$ cm, $\beta = 45^\circ$
 c) $a = 2$ m, $b = c = 1$ m, $\beta = 75^\circ$
 d) $a = 6$ dm, $b = 2$ dm, $c = 3$ dm, $\beta = 15^\circ$

144. Izračunaj kota α in β v trapezu s stranicami:

- a) $a = 16$ m, $b = 14$ m, $c = 6$ m, $d = 12$ m
 b) $a = 22$ m, $b = 21$ m, $c = 12$ m, $d = 17$ m
 c) $a = 4.4$ dm, $b = 2.5$ dm, $c = 0.8$ dm, $d = 2.9$ dm
 d) $a = 12$ cm, $b = 7$ cm, $c = 4$ cm, $d = 5$ cm

145. Na sliki iz danih podatkov določi iskano dolžino oziroma kot:

a) $AB = 2.1$ km $BC = 1.8$ km $AD = 4.8$ km $\alpha = 53^\circ$ $\beta, CD = ?$	b) $AC = 5$ cm $DC = 3.7$ cm $DS = 1.5$ cm $SB = 1.8$ cm $\alpha = 92^\circ$ $AB = ?$	c) $AC = 4.5$ cm $BC = 4.7$ cm $AB = 1.4$ cm $AD = 3.2$ cm $\alpha, DC = ?$

*146. V trikotniku je razmerje dolžin dveh stranic 4 : 3, oklepata pa kot 60° . Izračunaj ploščino trikotnika, če meri polmer trikotniku očrtanega kroga $R = 1.5$ m.

*147. V paralelogramu s stranicama $a = 8$ cm in $b = 6$ cm meri kot med diagonalama 60° . Izračunaj dolžini diagonal.

175. 21·47%
176. a) $13\pi \text{ cm}^2$ b) $0\cdot41\pi \text{ m}^2$ c) $89\pi \text{ cm}^2$ d) $1\cdot625\pi \text{ dm}^2$
177. a) 3·7 cm   b) 0·59 dm   c) 0·74 m   d) 6·87 mm
178. a) $12\cdot6 \text{ cm}^2$ b) $2\cdot2 \text{ dm}^2$ c) $42\cdot8 \text{ m}^2$ d) $7\cdot93 \text{ km}^2$
179. a) $16\cdot5 \text{ cm}^2$ b) $3\cdot1 \text{ m}^2$ c) $187\cdot4 \text{ dm}^2$ d) $1352\cdot5 \text{ cm}^2$ e) $378\cdot3 \text{ mm}^2$
f) $143\cdot7 \text{ m}^2$
180. a) 29·7%   b) 34·4%   c) 39·7%   d) 31·8%
181. V primeru kvadratnega zrcala, za $0\cdot86 \text{ cm}^2$.
182. 0·7 del več za kvadratni okvir.
183. a) $0\cdot57 \text{ dm}^2$ b) $0\cdot63 \text{ dm}^2$ c) $0\cdot88 \text{ dm}^2$ d) $1\cdot04 \text{ dm}^2$ e) $1\cdot33 \text{ dm}^2$
f) $3\cdot80 \text{ dm}^2$ g) $0\cdot28 \text{ dm}^2$ h) $1\cdot76 \text{ dm}^2$
184. a) 13·60 cm   b) 0·61 m   c) 8·66 dm   d) 1·36 m   e) 4·71 mm   f) 3·16 cm
185. a) $5\cdot75 \text{ dm}^2$ b) $4\cdot45 \text{ cm}^2$ c) $20\cdot38 \text{ dm}^2$ d) $3\cdot53 \text{ m}^2$
186. a) $113\cdot1 \text{ cm}^2$ b) $18\cdot8 \text{ cm}^2$ c) $82\cdot2 \text{ cm}^2$ d) $41\cdot1 \text{ cm}^2$ e) $56\cdot5 \text{ cm}^2$
f) $5\cdot8 \text{ cm}^2$
187. a) $278\cdot5 \text{ cm}^2$ b) $44\cdot2 \text{ cm}^2$ c) $79\cdot3 \text{ cm}^2$ d) $58\cdot9 \text{ cm}^2$ e) 50 cm^2 f) 24 cm^2
188. a) 2 : 1   b) 4 : 1
189. a) $55\cdot27 \text{ cm}$ b) $\frac{1}{3}$ c) $\alpha = \gamma = 123^\circ 41'$, $\beta = 22^\circ 37'$, $\delta = 90^\circ$
190. a) 6·8 dm   b) Za 54·8%.   c) 1·03 dm
191. a) $\alpha = 28^\circ 4'$, $\beta = 61^\circ 56'$, $\gamma = 90^\circ$ b) $9\pi \text{ cm}^2$ c) $o = 50 \text{ cm}$, $S = 93\cdot75 \text{ cm}^2$
192. a) $\frac{25\pi}{12} \text{ cm}^2$ b) 38%   c) 3·2 dm
193. a) $a = 1\cdot13 \text{ dm}$, $b = 0\cdot87 \text{ dm}$ b) $43^\circ 46'$ c) $86^\circ 3'$
194. a) $28\cdot6 \text{ cm}^2$ b) $\alpha = \beta = 72^\circ 33'$, $\gamma = 34^\circ 55'$ c) 2·79 cm
195. a) $151\cdot2 \text{ cm}^2$ b) $59^\circ 29'$ c) 18·7 cm
196. a) $o = 149\cdot1 \text{ cm}$, $S = 1218 \text{ cm}^2$ b) $e = 63\cdot8 \text{ cm}$, $f = 39\cdot8 \text{ cm}$ c) $106^\circ 8'$
197. a) 3 cm   b) $96^\circ 19'$ c) $26\cdot8 \text{ cm}^2$
198. a) 72 cm   b) 17·3%   c) 20·8 cm
199. a) 1·3 m   b) 2·2 m   c) Približno 7 in pol vreč.
200. a) $100\cdot3 \text{ cm}$ b) $509\cdot3 \text{ cm}^2$ c) 1·91 m
201. a) $154\cdot71 \text{ cm}^2$ b) $v_b = 11\cdot05 \text{ cm}$, $\beta = 100^\circ 48'$ c) 2·95-krat
202. a) $2\cdot57 \text{ m}^2$ b) $e = 3\cdot76 \text{ m}$, $f = 1\cdot37 \text{ m}$ c) $0\cdot22 \text{ m}^2$
203. a) 19·21 cm   b) $5\cdot25 \text{ cm}$ c) $17^\circ 47'$
204. a) 24 cm   b) 24 cm^2 c) $11\cdot2 \text{ cm}^2$
205. a) 15·7 cm   b) $o = 44\cdot12 \text{ cm}$, $S = 114\cdot2 \text{ cm}^2$ c) 8·1 cm
206. a) 3000 cm^3 b) 200 cm^3 c) 1040000 cm^3 d) $0\cdot75 \text{ cm}^3$ e) 15000 cm^3
f) 500 cm^3 g) 40 cm^3 h) 10000 cm^3 i) 2000 cm^3 j) 300 cm^3
k) 130 cm^3 l) $0\cdot24 \text{ cm}^3$